

RESOLUCIÓ DE LA SINDICATURA DE GREUGES

QUEIXA RELATIVA AL DRET A LA IGUALTAT I A LA DIVERSITAT (PREVENCIÓ I SEURETAT)

ANTECEDENTS

Descripció dels fets objecte de la queixa

En data 21 de febrer de 2023, el ciutadà va presentar una queixa en aquesta Sindicatura en què exposava el següent:

- El 20 de juliol de 2022, uns agents de la Guàrdia Urbana de Barcelona (GUB) no uniformats el van aturar a l'avinguda de la Reina Maria Cristina, sense identificar-se prèviament i utilitzant la força per retenir-lo.
- Li van imposar dues sancions: una per cants i crits a la via pública i una altra per oferir resistència, impeding la tasca dels agents de manera agressiva, intentant fugir i havent de demanar la col·laboració d'altres efectius.
- Va denunciar els fets a la Unitat de Deontologia i Afers Interns (UDAI) de la GUB, que van tramitar un expedient d'informació reservada que va concloure que no hi havia indicis per iniciar un expedient disciplinari contra els agents.
- Durant la tramitació de la informació reservada es va prendre declaració telefònica a l'interessat i li van comunicar que preval l'acta d'aquella intervenció, confeccionada pels agents que hi van intervenir.
- Estava disconforme amb aquella resolució i considerava que els agents havien actuat de manera desproporcionada i amb motivacions racistes.

Actuacions fetes

Admesa a tràmit la queixa, la Sindicatura va iniciar la instrucció de l'expedient. Va estudiar els fets i la legislació aplicable, amb la finalitat de valorar si s'havien aplicat els **principis de bona administració** per a la salvaguarda dels drets fonamentals a la ciutat.

Després d'examinar el contingut de la queixa i la documentació aportada per la persona interessada, es va considerar convenient dirigir-se a l'**Àrea de Prevenció i Seguretat** per tal de conèixer les intervencions realitzades en relació amb la queixa presentada.

El dia 24 de febrer de 2023, es va sol·licitar a aquest organisme la informació necessària per a l'estudi de la queixa.

Resposta dels òrgans afectats

El dia 23 de març de 2023, aquesta Sindicatura va rebre una còpia de la informació reservada promoguda per la UDAI.

CONSIDERACIONS

1. La identificació policial i el registre de persones a l'espai públic

La persona interessada qüestionava la praxi en la identificació i el registre policial de què va ser objecte i que es va dur a terme en l'espai públic per part d'agents policials no uniformats, en la qual es va descartar la seva intervenció en l'il·lícit penal que motivava l'actuació policial.

El fet que els agents no estiguessin uniformats va generar desconfiança al ciutadà, que va reaccionar defensant-se com a persona agredida. Una prova d'això és la col·laboració que va mostrar quan va arribar l'altra patrulla uniformada. Tot i això, la seva actuació es va qualificar pels agents com a poc col·laboradora i li van interposar dues denúncies.

Primer de tot, hem de dir que **la identificació i el registre de persones a l'espai públic és una actuació policial que, de per si, incideix en els drets fonamentals de les persones** reconeguts en els articles 18.1 i 10.1 de la Constitució espanyola, i que afecta directament el dret a la intimitat personal. És inevitable que una actuació policial d'aquest tipus suposi un conflicte entre els drets fonamentals de la persona a la qual es fa la intervenció i la investigació policial en compliment de funcions de prevenció.

La identificació de persones en llocs públics es regula a l'article 16 de **la Llei orgànica 4/2015, de 30 de març, de protecció de la seguretat ciutadana**, que legitima els agents policials per a la pràctica d'identificacions a la via pública, però **ho limita únicament a dos supòsits: que existeixin indicis de participació en la comissió d'una infracció i que raonablement es consideri necessari per a la prevenció de la comissió d'un delictes**.

El Tribunal Suprem ha tractat la qüestió dels "indicis racionals" en algunes sentències, com la STS 525/2000, que disposa que, per a la legitimitat de l'actuació dels agents

serà necessària una justificació racional que es basi en sospites fundades o en indicis racionals que evitin l'arbitrarietat. També n'ha parlat a la STS 2449/1993, que diu que els agents podran actuar per simples sospites sempre que aquestes no siguin il·lògiques, irracionals o arbitràries. Per tant, l'actuació policial s'ha d'emmarcar en uns límits de discrecionalitat tolerables, en què els agents han de valorar si l'indici és suficient per justificar l'actuació.

En el cas objecte d'estudi, segons la informació reservada facilitada a la Sindicatura, l'actuació dels agents va estar motivada en detectar que l'interessat marxava ràpidament d'un espectacle de la Font Màgica de Montjuïc en actitud nerviosa, mirant constantment enrere i fent el gest d'amagar un telèfon mòbil que duia a la mà. Aquesta actitud va alertar els agents, tenint en compte que es produïa en un espai molt concorregut i amb una alta incidència de furts.

Ara bé, a més de l'existència d'indicis raonables, en l'actuació que duguin a terme els agents s'hauran de respectar una sèrie de principis bàsics que venen establerts a la Llei orgànica 4/2015. Aquesta Llei disposa que "en la pràctica de la identificació es respectaran estrictament els **principis de proporcionalitat, igualtat de tracte i no discriminació** per raó de naixement, nacionalitat, origen racial o ètnic, sexe, religió o creences, edat, discapacitat, orientació o identitat sexual, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social". Aquests principis s'hauran de garantir, ja que la seva transgressió pot comportar conseqüències en la validesa de l'actuació.

2. El tracte dispensat pels agents a persones racialitzades

Pel que fa a la motivació racial que al·lega el promotor de la queixa, aquesta Sindicatura ja s'hi ha referit en altres ocasions, amb motiu d'altres queixes. En aquest punt és convenient recordar que la policia desenvolupa una tasca important en la lluita contra el racisme i la discriminació, perseguint aquestes conductes i vetllant per la seguretat en una societat diversa, amb respecte als drets humans.

Malgrat això, en circumstàncies com la que és objecte d'estudi, la Sindicatura detecta un problema de confiança de la ciutadania en l'actuació dels cossos policials, quan en les intervencions hi ha persones de perfil racialitzat o de col·lectius minoritaris.

Per garantir que la funció policial es desenvolupa amb total neutralitat, la GUB disposa de controls interns que investiguen possibles supòsits de discriminació per part dels agents del cos. Precisament, aquesta tasca està encomanada a la UDAI. A més, en el cas objecte d'estudi, més enllà de la intervenció policial puntual, no s'ha abordat la qüestió de la possible motivació racial.

Per aquest motiu considerem que, més enllà de la investigació iniciada arran de les queixes de la ciutadania sobre actuacions concretes, **seria interessant fer estudis**

amplis, per tal de determinar si hi ha elements que puguin fer pensar en actuacions policials amb motivacions discriminatòries.

Convé citar que **l'Oficina per a la Defensa dels Drets Civils i Polítics (ODCiP)** de la Generalitat de Catalunya, en el marc de l'elaboració d'un protocol per erradicar les identifications i els registres per perfil ètnic per part de les policies de Catalunya, **ha abordat la qüestió de la manca de confiança en l'actuació policial per part de la ciutadania d'origen estranger.**

Entre les mesures preventives que proposa aquest protocol, s'incorpora la necessitat urgent de millorar l'accés i la representativitat de les minories ètniques als cossos policials, per aconseguir reflectir el perfil demogràfic de la societat que representen.

La Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància (ECRI), en la lluita contra el racisme i la discriminació racial en l'àmbit policial, es pronuncia en el mateix sentit. L'ECRI ressalta la **importància d'establir bones relacions comunitàries entre la policia i els grups minoritaris, i insisteix en la necessitat de fomentar la contractació de membres de grups minoritaris a la policia.**

Ara per ara, **al cos de la GUB no es reflecteix aquesta representació de la diversitat social de la ciutat.**

A la Sindicatura de Greuges li preocupa que es puguin donar situacions de discriminació promogudes per agents de l'autoritat a la ciutat. Sabem que el cos policial rep formació específica en aquesta matèria. Però, més enllà d'aquesta formació, creiem convenient aplicar altres mesures preventives i de control que fomentin les bones pràctiques dels i de les agents cap a la ciutadania, especialment pel que fa a la que forma part de col·lectius minoritaris.

3. La prevalença de la versió dels agents quan és contrària a la que ofereixen les persones afectades per una intervenció policial

La persona interessada es referia a una actuació policial presumptament desproporcionada. Del resultat de les actuacions dutes a terme pels responsables de la Unitat de Deontologia i Afers Interns de la GUB (UDAI), a fi d'esclarir les circumstàncies de l'actuació de l'agent, el cos policial conclou que l'actuació va ser correcta.

La Sindicatura de Greuges constata que la majoria de les queixes referides a un tracte inadequat per part dels agents de la GUB es tanquen amb el pronunciament que no es pot provar el tracte denunciat per part de la ciutadania. I aquest cas no és una excepció. En aquest cas, l'interessat, més enllà de proporcionar la seva versió dels fets, no ha pogut aportar proves per acreditar el presumpte tracte inadequat dels agents.

En situacions com la descrita per l'interessat i pels agents que van intervenir, hi ha una dificultat evident per conèixer les circumstàncies que envolten els fets denunciats. La immediatesa de les actuacions policials fa difícil aportar proves que permetin acreditar els fets i, davant la manca d'elements probatoris, l'Ajuntament acostuma a concloure que no es pot provar el tracte denunciat. Tot això sense tenir en compte la possibilitat que els i les agents narrin els esdeveniments amb la càrrega de subjectivitat pròpia de qui pot ser part perjudicada.

En aquest punt hem d'insistir que **la presumpció de veracitat** reconeguda, tant a la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques (art. 77.5), com a la Llei Orgànica 4/2015, de 30 de març, de protecció de la seguretat ciutadana (art. 52), **no és d'aplicació en el cas que es denunciï un tracte inapropiat o desproporcionat de la policia.**

Davant d'aquesta situació, es considera del tot necessari recordar a la policia l'obligació que té d'observar, en tot moment, un tracte correcte i atent amb la ciutadania, a la qual ha de procurar auxiliar i protegir sempre que les circumstàncies ho aconsellin, i proporcionar-li informació completa i tan àmplia com sigui possible sobre les causes i la finalitat de les seves intervencions. Aquesta obligació està recollida a la Llei 16/1991, de 10 de juliol, de les policies locals (art. 10.2 b), que considera com a falta lleu la incorrecció envers la ciutadania.

Així mateix, al llarg d'aquests darrers anys, la Sindicatura ha recomanat diverses vegades dotar els i les agents de la GUB de càmeres unipersonals en els uniformes per tal de poder enregistrar les actuacions, i que les gravacions puguin servir de prova en les més controvertides.

Per saber quin seguiment tenia aquesta recomanació, l'any 2021 aquesta institució va fer un estudi d'ofici (expedient 21OF000007) i, després de saber que s'havia fet una compra municipal de 150 dispositius de gravació, va valorar positivament la mesura. Tanmateix va considerar que eren insuficients si tenim en compte que la plantilla actual de la GUB està formada per més de 3.000 operatius. Per aquest motiu, va recomanar la compra de més dispositius, a fi de dimensionar-los a la realitat de la plantilla.

DECISIÓ

D'acord amb el que disposen l'article 143 de la Carta municipal de Barcelona i el reglament que regula la Sindicatura de Greuges de Barcelona, aquesta institució té com a missió valorar si s'ha produït un greuge. Considerats els fets i les normes aplicables, conclou que, en aquest cas, **no es disposa de suficients elements per determinar si l'actuació de l'Àrea de Prevenció i Seguretat ha estat proporcionada i ajustada a dret pel que fa a la intervenció que ha motivat la**

denúncia del ciutadà. Així mateix, es detecta la necessitat de millorar el nivell de confiança de la ciutadania en la policia municipal.

Per tot el que s'ha exposat, aquesta Sindicatura emet la decisió següent:

- **Recomanar a l'Àrea de Prevenció i Seguretat** que continuï amb la implementació de càmeres unipersonals a l'uniforme dels i de les agents de la Guàrdia Urbana, a fi d'aportar elements probatoris de les intervencions policials i que no ho hagi d'assumir la ciutadania.
- **Recomanar a l'Àrea de Prevenció i Seguretat** que s'implementin més mesures positives, que tendeixin a facilitar l'accés i la representativitat al cos policial dels col·lectius minoritaris de la ciutadania de Barcelona.

Aquesta resolució es comunicarà a l'òrgan municipal competent, se'n donarà compte al Plenari del Consell Municipal en l'informe anual reglamentari i s'informarà la persona interessada del seu contingut.